думко Фест

2019

#ГОВОРИ_ТА_ДІЙ_
СМІЛИВІШЕ

ЗМІСТ

Про Фестиваль..... 4-5

Як ЗМІ та суспільство впливають на боротьбу з корупцією..... 6-7

Чому волонтерство важливе..... 8-9

Освіта без корупції можлива..... 10-11

Як діяти, коли вимагають гроші на парту..... 12-13

Комунальні схеми: як формуються тарифи та де сидить корупція..... 14-15

Як можна залучити громадськість до удосконалення міністерств..... 16-17

Як реалізувати проєкт громадського бюджету міста..... 18-19

Вирватися з інформаційної бульбашки..... 20-23

Як отримати інформацію від правоохоронного органу..... 24-25

Гендерне питання: жінки по обидва боки мікрофону..... 26-27

Чи може смартфон боротися з корупцією..... 28-29

Правила «ДумкоФесту» на щодень..... 30-31

Корисні контакти..... 32-33

Світлана Оліфіра
організаторка «ДумкоФесту»

Фестиваль думок потрапив в Україну з Естонії. За два роки запозичений європейський досвід та кращі практики зажили українським життям.

Спільно з Антикорупційною ініціативою Європейського Союзу в Україні та Bihus.info ми створили майданчики для діалогу у парку в самому центрі столиці. Ми дискутували про освіту, тарифи, новини, сміялися та співпереживали під час глибоких та гумористичних театральних вистав і стендапу. Ми слухали, говорили та шукали спільні рішення важливих проблем: як вийти з інформаційної бульбашки, перевіряти факти, об'єднуватися та протистояти корумпованим системам, брати відповідальність за якість свого життя на себе.

Ми проходили квести та здобували нові знання. Ми ділилися успіхами, аналізували помилки та творили.

Антикорупціонери, громадські активісти, лідери думок, митці, журналісти, правоохоронці та міжнародні експерти вдруге довели – боротися з корупцією може кожен, а спільними зусиллями нам під силу змінити країну!

Перед вами – найцікавіші думки з «ДумкоФесту» 2019. Діалогуймо разом!

Створюючи культуру діалогу

Ми віримо, що потрібно створювати антикорупційну систему, яка ґрунтується на довірі людей. Вона є необхідним механізмом забезпечення взаємодії складових системи антикорупційних органів України – Національного антикорупційного бюро України, Спеціалізованої антикорупційної прокуратури та Вищого антикорупційного суду. Дуже важливо, коли активні люди об'єднуються і починають розв'язувати проблеми кожен на своєму рівні.

Від самого початку роботи НАБУ суспільство ставило запитання: скільки треба посадити людей, щоби змінилася ситуація в країні? Зараз ці запитання задають рідше – ми ж постійно наголошуємо, що винятково каральними методами подолати корупцію неможливо, необхідно змінити національний менталітет. «Сінгапурське чудо» забезпечене комплексним підходом: застосування покарання правоохоронними органами супроводжувалося запровадженням системи антикорупційного виховання. За результатами такого підходу в суспільстві сформувалась культура неприйняття корупції. І зараз публічний сектор Сінгапуру практично позбавлений корупції. Саме тому тематика «ДумкоФесту» не обмежується колом питань щодо прогресу антикорупційної реформи. Фестиваль – це можливість громадян поспілкуватися безпосередньо з представниками державних інституцій, поставити запитання й отримати на них відповіді.

Еляна Концевічуте

старший радник з питань боротьби з корупцією Антикорупційної ініціативи

«Фестиваль є майданчиком для віднайдення порозуміння між державними інституціями та громадянським суспільством, точкою спільного докладання зусиль. Ми дуже різні, однак, говорити потрібно про те, що нас об'єднує, що ми можемо зробити разом»

Артем Ситник

Директор Національного антикорупційного бюро України

«Ми добре усвідомлюємо, що боротьба з корупцією – це не лише викриття та посадки корупціонерів, а й виховання гідних людей, які свідомо оминатимуть корупційний шлях, формування нульової толерантності до корупції»

«Завдяки таким відкритим майданчикам, як «ДумкоФест», ми намагаємося будувати діалог з людьми, говорити з молоддю її мовою, пояснювати, що корупція стосується кожного. І, що найголовніше, що з корупцією може боротися кожен!»

ЯК ЗМІ ТА СУСПІЛЬСТВО ВПЛИВАЮТЬ НА БОРОТЬБУ З КОРУПЦІЄЮ

Боротьба з корупцією є набагато складнішою, ніж іноді про неї пишуть окремі журналісти. Інструментарій журналістики є дієвим для цієї боротьби, але, все ж, не є достатнім. Зрештою, українські медіа створювались не для цієї мети. Переважна більшість українських ЗМІ з'явилися в 90-ті роки, в період, який ми називаємо періодом первинного накопичення капіталу. Олігархічні групи, що виникли в цей період, створили повноцінну інфраструктуру захисту своїх інтересів. Складовою цієї інфраструктури стали й засоби масової інформації – вони призначені забезпечувати інформаційний захист.

Корупція має глибоке коріння в суспільстві. Схоже, це явище закріплене в неписаному українському «суспільному договорі» – більшість українців вважають корупцію нормою. За даними опитувань громадської думки, люди вважають винним того, хто бере хабарі, а не того, хто їх дає. Україна не є приреченою на корупцію – країна постійно змінюється, еволюціонує. І те, що здається нереалістичним, неможливим – рано чи пізно відбувається. Боротьба з корупцією – це тривалий процес. Передусім це боротьба не з корупціонерами, а з тими умовами, які дозволяють їм з'являтися. Наприклад, якщо державний службовець отримує зарплату в 7 тисяч гривень, а причетний до ухвалення рішень на десятки або й сотні тисяч доларів більше, то було би наївно сподіватися, що людина не братиме хабарів.

Ми живемо у дуже цікавий період. Громадянське суспільство стало впливовим суб'єктом розвитку соціально-політичних процесів. Нічого подібного в українській найновітнішій історії ще не було – це історія про те, як ми вибудовуємо у країні цивілізовані правила спільного життя. Згодом, коли Україна встане на ноги, всі події, свідками яких ми є, люди, з якими ми живемо в одній країні і ходимо одними вулицями, будуть вписані в нову «Українську Біблію».

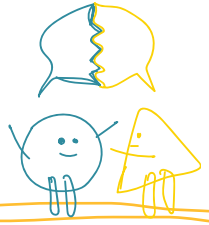

журналіст, телеведучий на ICTV, 24 каналі, Суспільному

Павло Казарін

«У нашій країні дуже часто боротьбу з корупцією сприймають як боротьбу з пліснявою. А насправді боротьба з корупцією – це боротьба з сирістю»

Настанови від Павла:

- Ти можеш стояти осторонь, але це означає лише те, що твоє майбутнє визначать замість тебе.
- Не варто викреслювати зі своєї картини світу якісь загрози або ризики лише тому, що вони вам не подобаються.
- Якщо я не буду битись за свою країну і своє майбутнє у своєму маленькому окопі – значить цю війну виграє хтось інший.
- Чому мене навчив 2014 рік? – Без мене країна неповна!

ЧОМУ ВОЛОНТЕРСТВО ВАЖЛИВЕ

Кожен має вибір, у який спосіб долучатися до суспільно-корисної громадської діяльності – чи у формі волонтерства, чи громадського активізму. Волонтерство у світі й Україні – одна з найпростіших форм участі у житті держави. Це – піти поприбиратись у парку, біля свого дому, організувати якийсь гурток, навчати дітей грати у футбол у своїй територіальній громаді... Волонтером може бути кожна людина. В Україні волонтерство тривалий час пов'язувалося лише з окремими людьми, організаціями та ініціативами. Якісні зміни стали помітними кілька років тому – в країні поступово формується культура волонтерства.

Іншим видом участі в житті держави є громадський активізм. Громадські активісти, на відміну від волонтерів, працюють постійно, частіше всього над однією або декількома проблемами. І це ті люди, до яких у суспільства є дуже високий рівень вимог. За накопиченим у сфері громадської участі досвідом Україна є одним із флагманів, і саме цей досвід нині становить інтерес для численних досліджень волонтерства та громадського активізму. Реалізація громадської участі на рівні окремих громад, міст, окремих проєктів охоплює все більше і більше людей, розвиває комунікаційні практики між людьми, призводить до формування спільнот. Поява і зміцнення таких форм організованої взаємодії підвищує спроможність вирішувати масштабні завдання. Важливою складовою цього процесу є формування навичок залучення до взаємодії не тільки своїх друзів, але й представників інших спільнот.

Єдиним важливим мотивом для об'єднання сил є вирішення спільної проблеми, а зовсім не ознаки соціального статусу, статі, політичної чи релігійної приналежності. Формування спільноти – це довгий шлях, на якому потрібно озброїтись терпінням. Знаходити сили і мотиви не піддаватися тиску стереотипів громадської думки, що «завжди так було», «навіщо вам це треба». І досягти успіху, змінювати стереотипи! Це важливо, наприклад, у сфері освіти. Суспільство поступово усвідомлює цінність виховання. Наступне покоління засвоює модель спілкування з державою саме у школі. Тому дуже важливо докласти зусиль для викорінення там корупційних практик.

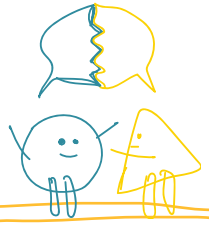

Олена Бондаренко

співголова Громадської організації «Батьки SOS»

«...нам жити і отримувати пенсію у тій країні, якою керуватимуть, в якій працюватимуть та платитимуть податки наші діти. І чи буде для них корупція, чи будуть вони її підтримувати, чи будуть вони її толерувати, на 99% залежить сьогодні від нас із вами»

Анна Бондаренко

засновниця та голова Української Волонтерської Служби

«Волонтерство й громадський активізм людей різного віку, різного соціального статусу, різної статі, різних політичних чи релігійних уподобань може бути інструментом впливу на те, що відбувається в країні: у нашій роботі, у судах, державних органах – всюди. Навіть, коли здається, що ці зміни важко зробити»

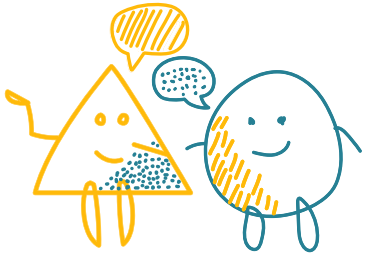

ОСВІТА БЕЗ КОРУПЦІЇ МОЖЛИВА

Отримання освіти в Україні вже давно становить проблему і заслуговує на підвищену увагу і з боку держави, і з боку громадянського суспільства. Заклади вищої освіти будують освітній процес здебільшого за старими, радянськими критеріями про вищу освіту, орієнтованими на здобуття певного обсягу знань за фахом. Тоді як потреби нинішніх роботодавців у кваліфікованій робочій силі визначаються переліком компетенцій. Пріоритетними є навички командної роботи, спілкування і здатність навчатися. Наявність же певного обсягу знань більшою мірою оцінюється як додаткова, оскільки сучасний світ є дуже динамічним – знання й уміння, отримані за час навчання у ЗВО швидко застарівають.

Невідповідність якості послуг у сфері вищої освіти потребам ринку робочої сили спричинює занепад системи. Відсутність конкуренції серед ЗВО за критерієм надання якісної освіти, несформований запит на її отримання у здобувачів має наслідком розвиток корупції – і великої, і дрібної. Корупційні практики у взаєминах між студентами і викладачами у вигляді «хабаря» за оцінки є досить поширеним явищем. Це викривлює конкуренцію між студентами і кидає перший виклик особі – наскільки вона готова толерувати корупцію. Однак, не менш важливим для подолання корупції у ЗВО є контроль за процесами управління освітнім закладом. Наприклад, дуже часто звучить, що університетам не вистачає грошей чи ресурсів. Але аналіз управлінських процесів у ЗВО зазвичай свідчить, що його матеріально-технічне забезпечення могло би бути набагато кращим, якби була викорінена корупція на рівні менеджменту закладу.

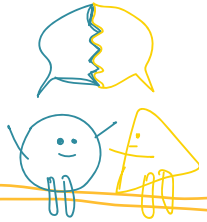

Антон Марчук

експерт Центру політико-правових реформ, член Громадської ради доброчесності

Сашко Горонді

засновник бренду Horondi, дизайнер, мрійник та мандрівник

Іван Смілий

старший детектив НАБУ

Ілона Сологуб

керівниця ГО VoxUkraine

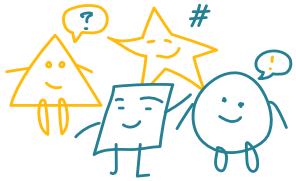

«Корупція – це лише симптом тих проблем, які є. А проблема в тому, що викладачі роблять вигляд, що навчають, а студенти, – що навчаються. І чому би на цьому ще додатково не заробити?»

«Потрібно дати університетам більше автономії, створювати там нормальне корпоративне управління, тобто наглядові ради, які слідкують за належним витрачанням коштів. І тоді університети не будуть спрямовувати кошти кудись «наліво», а даватимуть стипендії гарним студентам»

ЯК ДІЯТИ, КОЛИ ВИМАГАЮТЬ ГРОШІ НА ПАРТУ

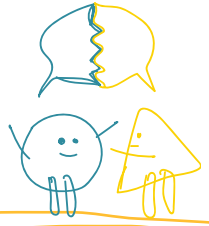

Як реагувати на пропозиції закладу освіти сплатити купити, зробити... що завгодно – від штор до ремонту. Лайфхаками поділилась Олена Бондаренко, співголова Громадської організації «Батьки SOS»:

- дистанціюйтесь від людей, які щось вимагають;
- просто скажіть «ні». Якщо ці вимоги стають наполегливими, попереджайте, що звернетеся в поліцію через переслідування, вимагання.

Документи, які визначають, як батьки можуть законно допомогти школі:

- Постанова КМУ № 1222 від 4 серпня 2000 року «Про затвердження порядку отримання благодійних (добровільних) внесків і пожертв від юридичних та фізичних осіб бюджетними установами і закладами освіти». Благодійні внески у грошовій формі зараховуються на рахунок «Суми за дорученням».

- Постанова КМУ № 1295 від 17 серпня 1998 року «Про затвердження Порядку розподілу товарів, отриманих як благодійна допомога, та контролю за цільовим розподілом благодійної допомоги у вигляді наданих послуг або виконаних робіт». Послуги та товари передаються за актом прийому-передачі з відображенням у кошторисі набувача.

- Спільний наказ Міносвіти, Мінекономіки та Мінфіну № 736/902/758 від 23 липня 2010 року « Про затвердження порядків надання платних послуг державними та комунальними навчальними закладами». Платні послуги надаються на підставі письмової заяви чи договору.

Олена Бондаренко

співголова Громадської організації «Батьки SOS»

Як контролювати благодійні кошти, товари та послуги, надані школі:

- Після того, як добровільні внески надходять на спеціальний рахунок, звітність за їх використання і відповідальність стає практично такою ж, як і за бюджетні.

- Ці кошти можуть мати адресне призначення – на що їх витрачати. Кошти не можуть бути витрачені інакше – не так, як вказав благодійник.

- Зробити благодійний внесок або передати матеріальні цінності лише для своєї дитини батьки не мають права. У школах неприпустима дискримінація. Діти повинні знаходитися у рівних умовах.

- Прослідкуйте, щоб надані товари були поставлені на баланс у закладі освіти.

- Для отримання додаткових освітніх послуг (наприклад, поглиблене вивчення іноземної мови) потрібно звернутися із відповідною заявою. Управління освіти обрахує вартість такої послуги згідно з тарифами, і тоді ви зможете оплатити цю послугу через спеціальний рахунок закладу і цілком законно її отримати. Якщо ж запропонують перерахувати кошти в якийсь благодійних фонд, через який надаватимуться додаткові освітні послуги, то це не відповідає чинному законодавству: послуги надає освітній заклад, а не благодійний фонд.

КОМУНАЛЬНІ СХЕМИ: ЯК ФОРМУЮТЬСЯ ТАРИФИ ТА ДЕ СИДИТЬ КОРУПЦІЯ

Постачання газу населенню регулюється «Положенням про покладення спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку природного газу для забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 867 від 19 жовтня 2018 року. Прописані в цьому положенні умови постачання газу побутовим споживачам не відповідають вимогам ринку і не становлять інтересу для приватних газовидобувних компаній. Внаслідок цього державна компанія «Нафтогаз України» стає монополістом у постачанні газу для побутових потреб компаніям газзбуту. А транспортування газу споживачам забезпечують облгази. Відповідно тарифи формуються із ціни на газ для компаній газзбуту, які встановлює державний регулятор – Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, і витрат на транспортування та обслуговування

Держава для захисту споживачів від монополіста, яким нині є НАК «Нафтогаз України», встановлює тарифи на газ. Нині їх можна описати умовною формулою «витрати+». За цією формулою всі додаткові витрати включаються в тарифи. Це повністю демотивує постачальника працювати на ринкових засадах. Така система навіть стимулює суб'єкт господарювання до завищення витрат, оскільки за фіксованого показника рентабельності розмір прибутку в абсолютних показниках залежатиме від розміру витрат в абсолютних показниках суб'єкта господарювання.

Прикладів корупції в цій сфері є досить багато. Вартість схем, як правило, сотні мільйонів або й мільярдів доларів. Прямо чи непрямо кошти були вилучені в інтересах певної особи, і це точно кошти населення – вони безпосередньо або опосередковано були включені в платіжки. Однак, неможливо перемогти всі корупційні «схеми» одразу – їх корупційний потенціал постійно зваблює людей для використання та отримання незаконних прибутків. Тому шлях ефективного подолання корупційної складової в енергетичній сфері – це викорінення умов, які дозволяють таким схемам виникати. Передусім варто відновлювати механізми ринку в енергетичній сфері.

Марк Савчук

член Ради громадського контролю при НАБУ, спікер «Демократичної Сокири» з питань газу

Юрій Ніколов

редактор та журналіст сайту «Наші гроші»

Денис Гюльмагомедов

старший детектив НАБУ

«Здорова ринкова конкуренція – найбільший ворог корупції. Коли кожен бореться за користувача і все це відбувається жваво та справедливо – там немає місця корупції, оскільки кожен вболіває за свою справу»

Ольга Жмурко

засновниця і виконавча директорка соціологічної компанії Vox Populi Agency

«Тема тарифів і ЖКХ входить до топ-5 тем, які цікавлять громадян. Але чи звернули ви увагу, з яких складових формується ціна за газ у ваших платіжках? Чи знаєте ви хто в державі відповідальний за формування ціни на газ?»

ЯК ЗАЛУЧИТИ ГРОМАДСЬКІСТЬ ДО УДОСКОНАЛЕННЯ МІНІСТЕРСТВ

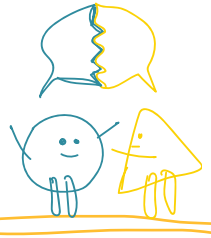

У взаємодії представників громадянського суспільства та міністерства необхідно знаходити підґрунтя для взаємної зацікавленості. Так в чому ж вона полягає для кожної зі сторін?

Навіщо міністерствам дружити з громадськістю?

- формування атмосфери відкритості та довіри
- забезпечення контролю діяльності інституції, наприклад, інформування з регіонів через громадські активності, соціальні мережі
- формування та реалізація креативних підходів від громадськості у вирішенні завдань державних інституцій: вузька спеціалізація працівників у сфері державної служби збагачується новими ідеями та рішеннями

Навіщо це активістам, громадянам?

- розуміння наскільки кожного з нас стосуватиметься діяльність державної інституції
- контроль за діяльністю державної інституції з метою утримання її в межах нормативно визначеної компетенції

Лайфхаки для державних інституцій

1. Пропонувати варіанти нормативно-правових актів зрозумілою мовою, без канцеляризмів та бюрократичних кліше.
2. Обговорювати проєкти з громадськістю на відкритих майданчиках.
3. Ініціювати співпрацю з громадськими організаціями та активістами, наприклад, у форматах:

a. воркшоп, де учасники отримують свої знання самостійно в процесі інтенсивної групової взаємодії;

b. хакатон, під час якого різні фахівці в галузі розробки програмного забезпечення інтенсивно працюють над створенням програмного забезпечення з метою розв'язання якоїсь проблеми або створення нового додатку чи сервісу.

Анастасія Силенок

виконавча директорка 1991 Civic Tech Center

«Якщо ви активний громадянин, ви можете виходити зі своїми ідеями на діалог з представниками міністерств, брати активну участь у тому, що відбувається в країні. Якщо ви представник міністерства, ви можете стати трохи людянішим, прийти як звичайна людина і сказати «допоможіть мені, будь ласка»

«Одного ранку до нас приходять представники МОЗ з тим, що їм бракує людей для проведення медичної реформи. Ми залучили активістів до обговорення проблеми. Високий рівень залучення був через Фейсбук. За результатами заходу представники МОЗ знайшли людей, яким було цікаво, і які їм були потрібні»

«На одному з хакатонів був створений чат-бот для Мінсоцполітики»

Лайфхаки для активістів

1. Інформувати громадськість про складність та тривалість здійснення реформ. Люди можуть просто не усвідомлювати, що це тривалий процес, який подекуди розтягується на роки.
2. Практикувати у взаємодії з міністерствами формат GovTech meet-up. Це, наприклад, коли громадська організація стає комунікатором між представниками міністерств та громадськістю через соціальні мережі. Представники міністерств озвучують проблеми, які потребують вирішення, а громадськість долучається до обговорення та пошуку рішень.
3. Долучатися до реалізації Програми EU Association Lab., яка створює можливості для громадськості та бізнесу взяти участь в реалізації стратегії євроінтеграції. Як-от через стартапи, створені бізнесом та прийняті для реалізації міністерствами. Ця взаємодія має ефект синергії й відчутно підвищує CPI реалізації державних політик.
4. Обирати формати взаємодії, орієнтовані на прикладний результат. Наприклад, воркшоп і хакатон. Ці формати передбачають формування практичного вирішення проблем. Як-от, для організації сервісів для міста.

ЯК РЕАЛІЗУВАТИ ПРОЄКТ ГРОМАДСЬКОГО БЮДЖЕТУ МІСТА

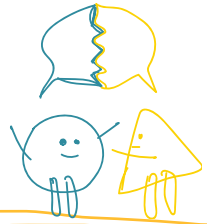

Результати реалізації проєкту громадського бюджету у Києві за 4 роки:

- Подано 4 562 проєкти громадського бюджету від понад 2 000 авторів
- Подано проєктів на 3 млрд грн
- Понад 500 000 осіб взяли участь у голосуванні за ці проєкти
- Визначено 1098 проєктів-переможців
- 500 млн грн виділено на реалізацію проєктів

Що потрібно зробити, щоб ваш проєкт переміг?

1. Ставте перед собою реальні цілі.
2. Використовуйте різні канали і меседжі для різних аудиторій.
3. Інформуйте постійно.
4. Залучайте до участі журналістів, представників громадських організацій, лідерів громади.
5. Ідіть у народ, будьте цікавими для людей: стилістика, мова і слогани мають бути максимально простими.
6. Не скупіться: не шкодуйте на інформаційну кампанію людських ресурсів, часу і коштів.

Артем Стельмашов

начальник відділу з питань місцевого самоврядування, регіональних та міжнародних зав'язків Секретаріату Київської міської ради

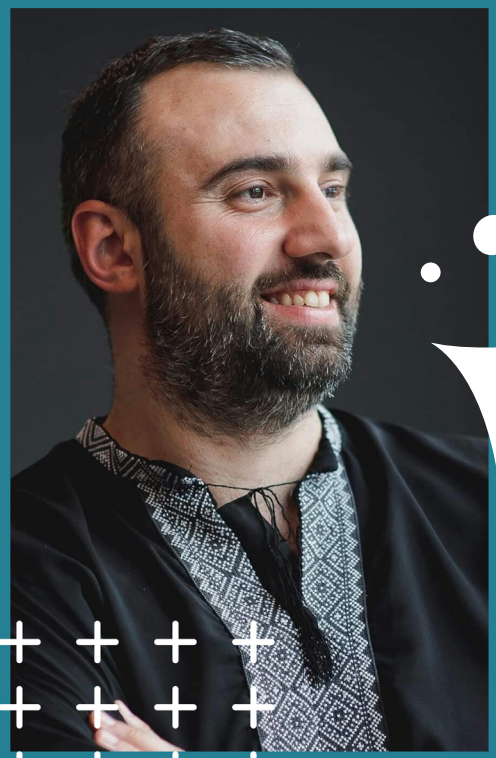

«Високий рівень залучення містян до участі в голосуванні пояснюється високим рівнем результативності. За перший рік було реалізовано більше 95% проєктів-переможців»

Про визначення проєкту-переможця від Артема:

1. Перед тим, як проєкт виноситься на голосування у місцевих радах, він піддається експертизі з боку уповноваженого органу. Наприклад, ви подаєте проєкт районного значення. Він потрапляє в районну державну адміністрацію на розгляд.
2. Визначення проєктів-переможців відбувається за двома критеріями:
   a. рейтинг проєкту за результатами онлайн-голосування
   b. обсяг бюджетних коштів – сумарна вартість проєктів-переможців не може його перевищувати.
3. Автори проєктів можуть контролювати їх реалізацію органами влади, однак кошти вони не отримують.

ВИРВАТИСЯ З ІНФОРМАЦІЙНОЇ БУЛЬБАШКИ

Розвиток інформаційних технологій суттєво збільшив кількість та якість і джерел, і каналів інформування суспільства, спростив доступ до джерел інформації, надав швидкісні засоби обміну інформацією. Наприклад, за останні 10 років Гугл і Фейсбук створюють 70% контенту поширюваного у світі. «Правильні» меседжі «вмонтовані» у цей контент, лежать в основі таргетованої реклами, що первинно виникла як ринковий інструмент. Однак, з розвитком соціальних мереж використання інструментарію таргетованої реклами поширилося на суспільно-політичну сферу, що породило ефект інформаційної бульбашки.

Із розвитком інформаційних технологій канали комунікації між людьми суттєво урізноманітнились. Технологічно спростились пошуки однодумців, утворення спільнот за інтересами або долучення до них, поширення своїх цінностей та поглядів на широку аудиторію. Зворотною стороною розвитку інформаційних технологій стали нові виклики – і за своїми масштабами, і за силою впливів на громадську думку. Посилилися прояви ефекту інформаційної бульбашки, хейтерства, масового поширення фейків.

Ефект інформаційної бульбашки характеризується неправдивим уявленням про дійсність у користувачів соціальних мереж. Вони поділені на досить велику кількість мікрогруп, які замикаються на комунікації в «своїй спільноті». Така замкненість містить небезпеку радикалізації поглядів і настроїв цілих соціальних груп.

Розвиток соціальних медіа відбувається на тлі втрати довіри до традиційних «старих» медіа. Найбільш дієвим способом повернути довіру читачів є відвертість з боку журналістської спільноти щодо того що, як і навіщо вони роблять у сфері фахової діяльності.

Надзвичайно важливу роль для орієнтування читачів в інформаційному середовищі відіграє рівень їхньої медіаграмотності. Нерозуміння населенням того, як робляться новини, що таке маніпуляція, що таке фейки є небезпечним для будь-якої країни, і тим більше для країни, яка перебуває у стані війни. Шлях вирішення цієї

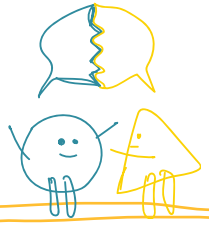

«Як вирватися з інформаційної бульбашки?» — лайфхаки від Аласанії

- працювати з різними браузерами
- регулярно чистити cookies

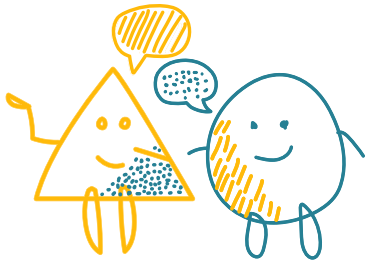

Зураб Аласанія

голова правління Національної суспільної телерадіокомпанії України, журналіст, медіаменеджер

«Основний постулат технологічних кампаній – технології не негативні і не позитивні, але вони й не нетральні»

Павло Казарін

журналіст, телеведучий на ICTV, 24 каналі, Суспільному

«Соціальні мережі дозволили маргіналам знаходити один одного і об'єднуватися»

«Текст, в якому ти "торгуєш" емоцією набирає найбільшу кількість переглядів. Він б'є всі рекорди по читанню»

проблеми відомий – це підвищення рівня медіаграмотності населення. Так, у багатьох європейських країнах уже запроваджене викладання навчальних курсів з медіаграмотності. Наприклад у Фінляндії цей курс увійшов до переліку предметів середньої школи ще у 1970 році, у Швеції курс із медіаграмотності є обов'язковим з 1980 року.

Орієнтація в потоках інформації потребує від її споживача навичок критичного сприйняття. В іншому випадку споживач починає керуватися емоціями. Маніпулювання емоціями, особливо сильними емоціями, скоріше загострює, ніж вирішує одну з найбільших проблем в країні – брак довіри в суспільстві. За таких обставин вкрай важливим є формування джерел інформування, які, на думку Зураба Аласанії, «не належать нікому, окрім вас, і які ви самі утримуєте, своїми податками». Зазвичай таку функцію виконує громадське телебачення.

Розвиток комунікаційних технологій урізноманітнив виклики, що постали перед споживачами інформаційних продуктів та їх виробниками, актуалізував необхідність формування основних «правил гри» у цій сфері: функціонування соціальних мереж, захист персональних даних, обмеження політичної агітації. І якщо ці питання вже звучать на рівні Конгресу США, то в нашій країні обговорення цих проблем лише актуалізуються в публічному просторі. При цьому користувачі соціальних мереж в Україні вважають такі обмеження необґрунтованими.

Севгіль Мусаєва

журналістка, головна редакторка онлайн-видання «Українська правда»

«Соціальні мережі поставили запитання: а що ж таке журналістика, якою є її мета та стандарти, чому ми використовуємо джерела, які нам потрібні, як ми робимо новини? І це питання актуальне не тільки для України»

«На запитання щодо необхідності законодавчого унормування діяльності соціальних мереж, 60% осіб, до яких звернулася, відповіли: «Не чіпайте Фейсбук – це територія свободи, це єдине, що в нас є зараз, і нам це подобається»

Максим Скубенко

головний редактор фактчекінгового проекту VoxCheck

Лайфхаки від Максима «Як не стати об'єктом маніпулювань з боку ЗМІ»

1. Перевірте джерело інформації. Якщо перед вами сумнівний матеріал – перевірте інформацію через відомі вам ЗМІ. Вони, як правило, перевіряють інформацію перед оприлюдненням, адже це питання їх репутації та довіри читачів.
2. Зверніть увагу на емоційні слова та лексику. Це правило стосується як заголовку, так і тексту. Якщо лексика емоційна, викликає обурення або навпаки позитив, велика ймовірність, що перед вами фейк. Якщо хтось намагається викликати у вас сильну емоцію – зупиніться на хвильку, подумайте: якщо хтось маніпулює вашими емоціями, то навіщо це йому?
3. Хто автор? Якщо стаття підписана як Адмін або вигаданим ім'ям, чи взагалі не підписана, тоді висока ймовірність, що ви читаєте фейк або замовну статтю. Це саме стосується і постів у Фейсбуці. Зайдіть на профіль автора і перевірте, чи це не фейк.
4. Дата публікації. Вона не повинна випереджати в часі подію, що висвітлюється.

ЯК ОТРИМАТИ ІНФОРМАЦІЮ ВІД ПРАВООХОРОННОГО ОРГАНУ

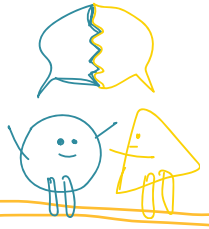

Лайфхаки від Івана і Маргарити

Часто замість розлогої відповіді від правоохоронного органу, журналісти отримують «відписку». Таємниця слідства, на жаль, не дозволяє у повному обсязі задовольнити бажання медіа отримати всі деталі справи. Однак, вона й уберігає розслідування від можливого негативного впливу.

Запит і звернення: в чому різниця

Запит на інформацію – це прохання особи до розпорядника інформації надати публічну інформацію, що знаходиться у його володінні (стаття 19 Закону)

Звернення громадянина – це викладені в письмовій або усній формі пропозиції (зауваження), заяви (клопотання) і скарги (ст. 3 Закону України «Про звернення громадян»)

Відмінності у строках розгляду

П'ять робочих днів для запиту	Один місяць для звернення

Формулюйте запит лише у контексті надання інформації

Звісно, можете вказати про необхідність вчинити певні дії, визнати певний правовий статус, розглянути певну ситуацію тощо, але тоді готуйтеся чекати відповідь 30 днів.

Маргарита Живага

заступниця начальника пресслужби НАБУ

Іван Смілий

старший детектив НАБУ

Вживайте правильні терміни

Забувайте про слова «фігурант», «справа проти...». Таких термінів немає у Кримінальному процесуальному кодексі України. Тому у відповідь на запитання «чи правоохоронний орган розслідує справу проти такого-то чиновника», ми чесно відповімо – «ні», адже усі провадження розслідуються за фактами, а не проти когось.

Формулюйте запит максимально точно

Якщо вас цікавить, чи надходив до НАБУ певний документ, надавайте максимальну інформацію про нього. Якщо запит сформульовано некоректно, і він розпочинається словами «чи звертався такий-то народний депутат до НАБУ», то майже напевно ви отримаєте відповідь-«відписку» без конкретики. Адже від одного лише депутата можуть бути десятки запитів, і ми будемо змушені підтвердити лише факт того, що він дійсно звертався.

Телефонуйте до пресслужби для уточнення

Перевірте, чи отримали ми ваш запит – від технічних несправностей пошти ніхто не застрахований. Крім того, ми консультуємо журналістів, як краще сформулювати запит, щоб отримати бажану інформацію в найкоротші терміни.

Куди звертатися?

Контакти пресслужби НАБУ:
тел.: +38 (067) 148-56-36, +38 (044) 246-31-70
e-mail: press@nabu.gov.ua, press.nabu@gmail.com

ГЕНДЕРНЕ ПИТАННЯ: ЖІНКИ ПО ОБИДВІ СТОРОНИ МІКРОФОНУ

У сучасному світі політика подолання корупції та її негативних наслідків має за мету й досягнення гендерної рівності. Вона реалізується у розширенні можливостей жінок, підтримці їх економічних можливостей, громадської активності, залучення їх до освітніх програм із особливим фокусом на розвиток лідерського капіталу.

Успіхи України на цьому шляху видаються недостатніми, про що, зокрема, свідчить ситуація із забезпечення рівних прав і викорінення дискримінації за ознаками статі у сфері журналістської діяльності.

За підсумками моніторингу гендерного балансу в українських онлайн-ЗМІ, проведеного Інститутом масової інформації в лютому 2019 року, жінки, що виступають як експертки, коментують лише кожен четвертий матеріал (24%). Найчастіше в ролі експерток виступали прессекретарки. Під час моніторингу було зафіксовано 31% речниць у ролі експерток для онлайн-ЗМІ. Втричі більшою є кількість новин, героями яких є чоловіки. Подібних сюжетів із жінками лише 28%.

За даними ще одного дослідження, проведено ГО «Інститут масової інформації» та «Детектор медіа» у жовтні 2017 року, до студій соціально-політичних токшоу на центральних телеканалах практично не запрошують жінок. Також жінки майже не згадуються у «серйозних» матеріалах, присвячених розгляду політичних та економічних проблем, але переважно є героїнями новин, як жертви нещасних випадків, на-

Представленість жінок експерток та жінок героїнь в онлайн-медіа

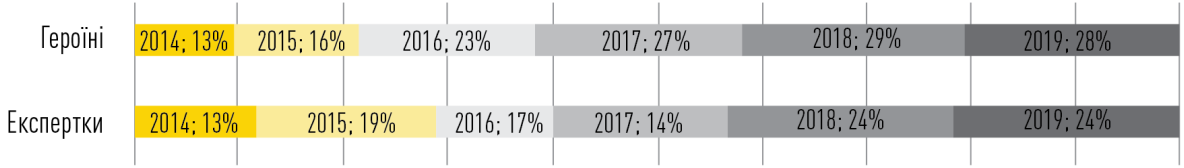

Ольга Веснянка

співзасновниця кампанії «Повага», українська журналістка, феміністська правозахисниця, радіоведуча

Ірина Земляна

медіаекспертка, тренерка з безпеки для журналістів «ІМІ» (Інститут масової інформації)

«Героїнями ТВ-сюжетів зазвичай є жінки, що прийшли в парламент з якоюсь сумочкою або стали об'єктом скандалу»

сильства, а також у «традиційних» ролях – як вчительки, домогосподарки, матері школярів, продавчині тощо. При такому домінуванні традиційного розподілу гендерних ролей можна було би сподіватися, що жінки виконують свої професійні обов'язки у більш комфортних умовах. Однак, якщо порівняти результати двох опитувань, проведеного ІМІ серед журналісток в усіх регіонах України в 2018 р., та опитування ФДІ щодо свободи слова в 2019 р., можна дійти зворотнього висновку. Журналістки отримують погрози у зв'язку з виконанням професійних журналістських обов'язків частіше, ніж журналісти в цілому. Кожна 5 журналістка піддавалась різного роду сексуальним домаганням при виконанні професійних журналістських обов'язків.

Чи отримували ви погрози у зв'язку з журналісткою діяльністю?

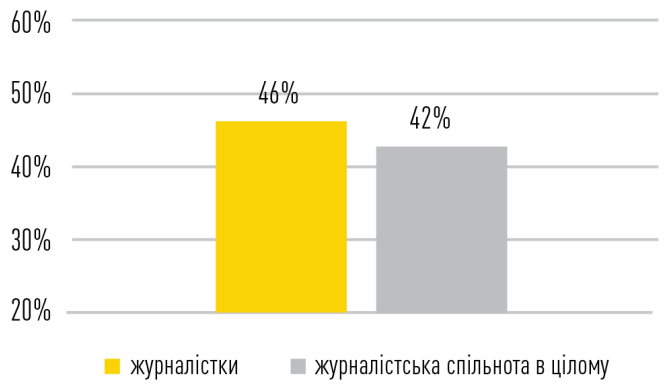

ЧИ МОЖЕ СМАРТФОН БОРОТИСЯ З КОРУПЦІЄЮ

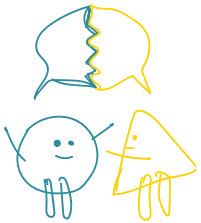

Концепт «держава у смартфоні» можна розуміти і як надання електронних сервісів громадянами, і як інструмент реалізації демократичних процедур. Процеси надання електронних сервісів уже практикуються в країні, наприклад, у сфері судочинства – це подача заяв або отримання повісток через електронні сервіси, у соціальній сфері – електронна черга до лікаря. Однак, переведення сервісної складової діяльності держави в електронний формат містить принципову проблему – він керується «паперовою логікою». Відбувається оцифрування «старих процесів»: якщо отримання довідок відбувається через електронні сервіси, то отримання кінцевого документа відбувається за бюрократичною процедурою, що існувала до запровадження електронних сервісів.

У міжвиборчі періоди відчувається брак інструментів для реалізації прав і свобод громадян України. Нині такі можливості створені завдяки інструментарію «держави у смартфоні». Наприклад, цифрові інструменти дозволяють контролювати діяльність владних інституцій та впливати на ухвалення ними рішень, зокрема через механізм подання електронних петицій. Є приклади реалізації такого інструменту, як «бюджет участі» – громада сама визначає, на які потреби витрачатиметься частина міського бюджету. Приміром, КМДА щорічно виділяє певну суму коштів з міського бюджету для конкурсного відбору проєктів фінансування потреб містян, представлених на сайті «Громадський бюджет». Наразі ця частка бюджету невелика, але вона щороку зростає. Минулого року географія використання «бюджету участі» розши-

Денис Гурський

соціальний підприємець, співзасновник громадської організації SocialBoost

Ігор Щедрин

член Політичної ради «Демократична Сокира»

Володимир Фльонц

засновник та голова ГО «Електронна демократія», розробник Prozorro, Dozorro та першої системи для інтернет-голосувань, офіційно використаної в Україні

рилася на більшу частину міст України. У підсумку було витрачено більш як півмільярда доларів США. Планується запустити таку ж систему й на національному рівні.

Помітним є позитивний вплив процесів діджиталізації на процеси запобігання та боротьби з корупцією. Цифрові технології надають громадському сектору більше можливостей контролювати діяльність бюрократичного апарату. Зокрема, журналістські розслідування проводяться тому, що відкриваються дані. Існує Opendatabot, відкриті дані по державних установах і підприємствах – це дає змогу програмістам створювати різноманітні онлайн-сервіси, як наприклад YouControl. На сьогодні кількість сервісів, що працюють з відкритими даними, перевищила 200 одиниць та продовжує зростати.

«Корупція – як стрілка на залізниці. Вона можлива лише тоді, коли є стрілочник, який переводить цю стрілку»

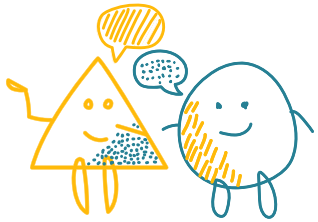

ПРАВИЛА «ДУМКОФЕСТУ» НА ЩОДЕНЬ

Обмінюватися думками, ідеями та реалізовувати їх разом з однодумцями можна щодня. Бери на озброєння правила «ДумкоФесту», говори та дій сміливіше!

Будь відкритим до діалогу

Висловлюй свої думки та поважай ідеї і погляди співрозмовника, навіть якщо вони кардинально відрізняються від твого бачення. Протилежні думки дозволяють побачити ситуацію з різних боків та віднайти той самий «блакитний океан»

Слухай

Слухати так само важливо, як і говорити. Будь готовим почути думку іншого – не лише дати можливість висловитися, а й зрозуміти, що саме намагається розповісти співрозмовник

Використовуй виважені аргументи

Говори не з позиції сили чи агресії, а мовою інформації, даних, цифр. Поважай, а не принижуй інших. Роби предметом оцінки те, що обговорюєш, а не того, з ким

Пропонуй рішення

Якщо критикуєш, то обґрунтовуй свою думку, мотивуй її та висловлюй пропозиції. Фокусуйся на тому, як зробити краще

Твори разом

Усі, хто навколо, – рівноправні партнери у процесі співтворчості, знаходь однодумців та дій

Збудуймо «Перемогу» разом!

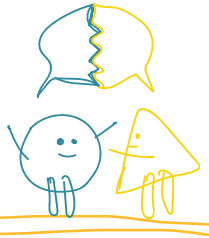

І насамкінець...

Кожен кінець – то новий початок. Початок життя з думками, лайфхаками та дискусіями, з якими ви познайомилися у цій невеличкій за обсягом, але масштабній за змістом книжці.

Ми говорили про минуле, теперішнє і про можливе майбутнє. Майбутнє, яке тут і зараз творимо разом. Адже саме ви – творці власного життя, і саме від вас залежить, яким воно буде.

Ми продовжуємо діалог, вчимося говорити сміливіше, озвучувати свої думки, аргументувати їх та уважно і з повагою ставитися до думок інших. Ми розширюємо власний світогляд, шукаємо однодумців та знаходимо їх, щоб спільно реалізовувати цікаві проєкти, щоб діяти.

Кожен може створити щось прекрасне: театр, антикорупційний стендап, квест, комікс, дискусії, діалоги у парку... І завжди є поруч люди, які підтримають, покажуть й інший бік та у синергії з вами здивують світ. Це люди, яких ви знаєте та з якими можете познайомитися.

Ми маємо обмежений час, але необмежені можливості продовжувати дивитися одне одному в очі, діалогувати, знаходити партнерів для нових звершень та втілювати ідеї в життя.

Говоріть і дійте сміливіше! Разом у нас вийде!

Світлана Оліфіра
організаторка «ДумкоФесту»

КОРИСНІ КОНТАКТИ

Де знайти однодумців

Змінювати світ можна наодинці, але краще та ефективніше робити це разом з іншими. З тими, хто поділяє ваші інтереси, має таку ж мету та готовий спільно діяти. Однодумці – поруч! Дізнавайтесь більше про діяльність громадських організацій-учасників Фестивалю, пропонуйте власні та долучайтеся до існуючих ініціатив, натиснувши на лого!

bihus — громадська організація, яка проводить антикорупційні журналістські розслідування та створює нові інструменти для контролю влади.

Київський молодіжний центр — комунальна установа виконавчого органу Київської міської державної адміністрації, яка налагоджує взаємодію між молоддю та владою.

Ukrainian Volunteer Service — громадська організація, яка розвиває волонтерський рух заради реальних змін в Україні.

Рада Громадського Контролю НАБУ — незалежний орган, який було створено для контролю за діяльністю НАБУ та посилення комунікації із суспільством.

Transparency International Ukraine — акредитований представник глобального руху Transparency International, що комплексно підходить до розробки і впровадження змін задля зниження рівня корупції.

підтримує та просуває реформи для розбудови незалежної, згуртованої, демократичної, правової, сильної та авторитетної Української держави.

незалежна розслідувальна агенція, яка створює повноформатні документальні розслідувальні фільми й текстові розслідування.

програма журналістських розслідувань, що викривають високопосадову корупцію.

громадська організація, що здійснює моніторинг публічних фінансів у м. Києві, зниження толерантності до корупції в суспільстві шляхом впровадження обов'язкової освіти дітей, захист лісів.

громадська організація, що має на меті запобігання зловживанню владою, протидію корупції і сприяння демократичним перетворенням в Україні.

ініціатива з громадського контролю прозорості, підзвітності та відкритості політиків та політичних партій.

довгострокова кампанія громадського контролю, спрямована на активізацію суспільства задля очищення суддівських лав від недоброчесних суддів.

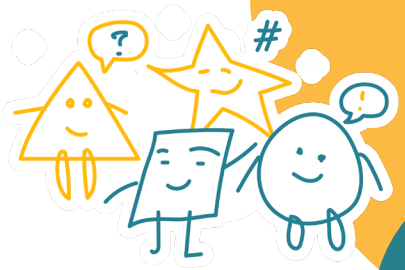

ГРОМАДСЬКА РАДА ДОБРОЧЕСНОСТІ

незалежний громадський орган з оцінювання суддів та кандидатів на суддівські посади за критеріями доброчесності та професійної етики.

DE JU RE | DEMOCRACY JUSTICE REFORMS

громадська організація, створена експертами-правниками з метою сприяння розвитку правовладдя та реформ у сфері правосуддя в Україні.

мінзмін

працює за двома основними напрямами «Громадянська освіта» та «Провайдери змін», а також координує проєкти «Абетка реформ» та Маленький тур для великих змін».

інститут розвитку регіональної преси
RPDIPPП
regional press development institute

сприяє розбудові демократичного громадянського суспільства шляхом розвитку професійних, життєздатних та плюралістичних ЗМІ в Україні.

ACREC

здійснює освітню, наукову та просвітницьку діяльність, об'єднує вітчизняних та іноземних науковців, студентів й практиків у сфері протидії корупції.

ЦППР
Центр політико-правових реформ

недержавний аналітичний центр, метою якого є сприяння проведенню реформ у політико-правовій сфері задля утвердження в Україні демократії, верховенства права та належного урядування.

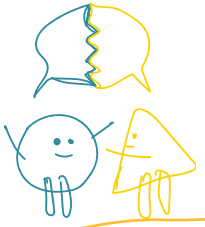

засновано у 2009 році, аби просувати європейські реформи, адвокатувати прозорість та підзвітність влади, а також сприяти підвищенню якості політики.

неприбуткова незалежна організація, створена журналістами в 2013 для неупередженого інформування суспільства через усі доступні медійні канали.

громадська організація, яка працює на перетині мистецької та соціальної сфери, сприяє вирішенню суспільних проблем й поширенню демократичних цінностей за допомогою мистецтва.

просувають ідею гідної праці й соціального діалогу в Україні, опікуються правовим просвітництвом, підтримкою профспілкового руху, а також сприяють захисту трудових прав в Україні.

перший в Україні некомерційний інкубатор, що допомагає перетворити тонни відкритих даних на реальні стартапи, що надають сервіси громадянам, бізнесу та державним органам.

студія онлайн-освіти, що створює онлайн-курси, інтерактивні підручники, освітні спецпроекти та моделі інтеграції сучасних освітніх рішень у традиційний навчальний процес.

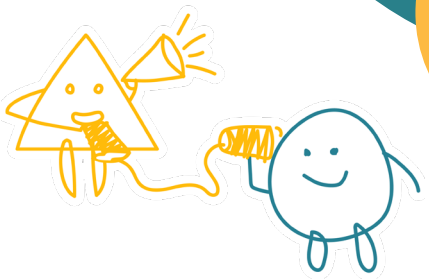

українська civic tech організація, що сприяє синергії громадськості, держави та найталановитіших IT-фахівців для подолання національних викликів у суспільно важливих сферах.

аналітична система для ділової розвідки та перевірки контрагентів України. Її місія — сприяти створенню прозорого бізнес - середовища та економічному зростанню України.

експертна громадська організація, яка просуває велосипед як безпечний зручний транспорт.

це синергія суспільства, некомерційних організацій та бізнесу. Вони об'єднуються та показують, яку силу має системне та масове добро.

Інститут законодавчих ідей — незалежний експертний аналітичний центр, що забезпечує діалог між громадськістю та владою, а також здійснює антикорупційну експертизу усіх законопроектів.

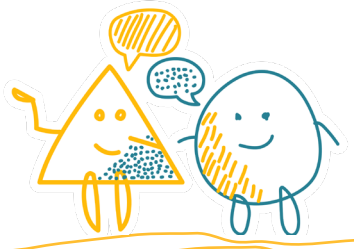

Ми завжди відкриті до спілкування!
Хочеш співпрацювати з НАБУ?

Відкритий офіс НАБУ
Тел.: (044) 246-31-63
e-mail: openoffice@nabu.gov.ua, openoffice.nabu@gmail.com

nabu.gov.ua/open-office

openofficeNABU

nab_ukraine
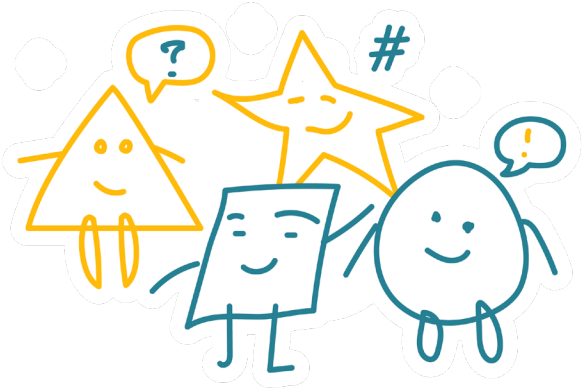
nab_ukr